ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВА ОБОРОНИ

Бабич А.А. канд.юридичних наук
Монастирський В.В.
Харківський національний університет Повітряних сил ім. І. Кожедуба

Воєнно-політична обстановка у світі та довкола України залишається складною і визначається продовженням агресивної зовнішньої політики Російської Федерації, спрямованої на досягнення регіонального лідерства, зокрема шляхом застосування інструментів нелінійних і нетрадиційних видів війни. Одним із головних об'єктів її руйнівного впливу є Україна, яка займає особливе місце в імперсько-реваншистських планах Кремля.

На початку XXI століття на зміну класичним видам збройної конфліктів приходять нові форми протистояння держав. Найбільш часто щодо них використовують дефініцію «війна» в розширювальному значенні. Говорять про економічні, енергетичні, торгові, дипломатичні, психологічні, інформаційні війни. І хоч класичне поняття «війни», як збройного конфлікту міжнародного, неміжнародного та змішаного характеру, має своє, спеціальне визначення і зміст, однак такі конфлікти на даний час не можливі без інформаційної складової, і найчастіше інформаційні війни мають основне значення для отримання переваги або деморалізації супротивника, легітимації агресії та обґрунтування перемоги у збройному конфлікті при відповідній дискредитації противника. Тому останнім часом стосовно подій на сході України використовують термін «гібридна війна», досить спірний з правової точки зору, проте він чітко відображає зміщення акцентів до інформаційної складової конфлікту.

Словосполучення «інформаційна війна» широко вживається для позначення цілеспрямованого негативного, невідповідного дійсності інформаційного впливу Російської Федерації проти України. Об’єктом такого впливу є в першу чергу власне населення РФ, , по-друге, населення України, по-третє, населення третіх держав.

Особливістю війни в Україні є її не цілком конвенційний, «гібридний» характер. Її особливістю є різке посилення ролі інформаційної складової, самодостатність і значення якої дозволяє говорити про повноцінну інформаційну війну, війну, яка не лише обґрунтовує втручання у внутрішні справи незалежних держав, виправдовує і робить можливою агресію, але і війну, яка спричиняє значні жертви.

Тому доцільно в контексті питання відбиття агресії Росії проти України розглядати питання інформаційної безпеки держави.

Інформаційна безпека є надзвичайно важлива у загальному процесі державотворення. Серед реальних та потенційних загроз національній безпеці України в інформаційній сфері законодавець визначає інформаційну безпеку

як елемент або підсистему національної безпеки. Так ч. 1 ст. 17 Конституції України встановлює, що "захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу". З цієї норми Основного закону випливає, що інформаційна безпека стає на один щабель з такими невід'ємними атрибутами державності, як суверенітет і територіальна цілісність. Тобто існує невід'ємний зв'язок самого існування державного суверенітету, як політико-юридичної властивості державної влади, яка означає її верховенство та повноту влади всередині країни, незалежність і рівноправність ззовні та дає права та можливості відповідним органам державної влади здійснювати конкретні заходи інформаційної безпеки.

Слушно зауважує дослідник цієї проблеми О. Литвиненко, який під інформаційною безпекою розуміє єдність трьох складових: забезпечення захисту інформації; захисту та контролю національного інформаційного простору; підтримання належного рівня інформаційної достатності.

П. Шпига та Р. Рудник вказують, що нині є 4 підходи до визначення даного поняття:

- перший підхід трактує їх як сукупність політико-правових, соціально-економічних, психологічних дій, що передбачають захоплення інформаційного простору, витіснення ворога з інформаційної сфери, знищення його комунікацій, позбавлення засобів передачі повідомлень, а також інші подібні цілі;

- за другим підходом інформаційна війна – це найгостріша форма протистояння в інформаційному просторі, де першочергового значення набувають такі якості взаємодії, як безкомпромісність, висока інтенсивність суперечки та короткотривалість гострого суперництва;

- за третім підходом інформаційна війна інтерпретується як форма забезпечення та ведення військово-силових дій за допомогою найсучасніших електронних засобів (цифрових випромінювачів, супутникових передавачів та інших аналогічних засобів, які застосовуються для виконання військових завдань); - четвертий підхід ототожнює інформаційні війни з кібернетичними війнами (протистояння між технічними системами).

Інформаційна безпека в правовому вимірі є невід'ємною складовою сучасної системи оборони України. Так ч.1 ст. 1 Закону України «Про оборону» визначає, що оборона України - система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Стаття 3 Закону України «Про оборону» визначає заходи підготовки держави до оборони одні з яких є:

- захист інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір, створення розвинутої інфраструктури в інформаційній сфері;

- здійснення заходів з кібероборони (активного кіберзахисту) для захисту суверенітету держави та забезпечення її обороноздатності, запобігання збройному конфлікту та відсічі збройній агресії.

Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 затверджено рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України" яким визначено актуальні загрози національній безпеці України а саме:

агресивні дії Росії, що здійснюються для виснаження української економіки і підриву суспільно-політичної стабільності з метою знищення держави Україна і захоплення її території в тому числі такі як інформаційно-психологічна війна, приниження української мови і культури, фальшування української історії, формування російськими засобами масової комунікації альтернативної до дійсності викривленої інформаційної картини світу.

загрози інформаційній безпеці в тому числі такі як ведення інформаційної війни проти України та відсутність цілісної комунікативної політики держави, недостатній рівень медіа-культури суспільства.

Нажаль основні нормативно-правові акти не конкретизують конкретні заходи, щодо захисту інформаційної сфери, а викладені в широкому розумінні, що не дає змогу кожному пересічному громадянину, а не тільки державному службовцю, зрозуміти його роль у системі заходів інформаційної боротьби. На нашу думку в нормативно-правові акти необхідно було б внести такі заходи як:

- обов'язок формування позитивного міжнародного іміджу України;

- захист національного продукту, бренду;

- сприяння розвитку національних інтернетресурсів;

- здійснення діяльності в інформаційному та віртуальному просторі у національних інтересах нашої держави, поширення позитивної інформації про Україну;

- участь у світових інформаційних процесах;

- стимулювання наукових досліджень щодо державної інформаційної політики та безпеки;

- впровадження заходів підготовки громадян у питаннях інформаційної безпеки держави.

Ситуація що склалась у сфері інформаційної безпеки у зв'язку з агресією Російської Федерації проти України, стали не викликами а загрозами національній безпеці, актуальними стають системні науково-практичні дослідження щодо розробки нових тактик, стратегій, доктрин державного управління щодо захисту інформаційного простору держави, та невідкладних змін у нормативно-правові акти.